

Dr hab. Ewa Majewska

***Czym jest feministyczny
antyfaszyzm?***

pytania

1) Jak faszyci chcieli „uporządkować” płęć?

Na początku XX wieku szalenie istotnym elementem skrajnie prawicowych ideologii politycznych było dążenie do jednoznacznego „uporządkowania” ludzi w hierarchiczne grupy nadludzi, podludzi i nieludzi. Z perspektywy faszysty pierwszej połowy XX wieku kluczowe były kategorie płci i etniczności. Mężczyzna miał dominować w rodzinie i społeczeństwie, natomiast kobieta miała być reproduktorką i opiekunką, zajmować się wyłącznie macierzyństwem i pracą troski. Osoby homoseksualne, niebinarne płciowo i inne nie pasujące do sztywno rozumianych kategorii płciowych miały być przymusowo dostosowane do normatywnych ról albo eksterminowane, jak mężczyźni homoseksualni, których zamykano w obozach koncentracyjnych.

Zob. Klaus Theweleit, *Męskie fantazje*, PWN, Warszawa, 2015.

www.kuprzestrodze.edu.pl

2) Jak faszyci chcieli „uporządkować” ludzi w kategoriach rasowych?

Oprócz tego – stworzono kategorie rasowe, nie potwierdzone naukowo, tylko mające cechy pseudo-nauki, w których osoby białe (tzw. rasy aryjskie; głównie biali zachodni Europejczycy) były uznawane za nadludzi stworzonych do dominacji; osoby białe i inne ze społeczeństw słowiańskich uznano za podludzi, którzy mogą w najlepszym razie wykonywać ciężkie prace oraz nie-ludzi – w tym szczególnie Żydów, ale też Romów i inne grupy. To wykluczenie ostatniej grupy poza kategorię człowieczeństwa było szczególnie okrutne i prowadziło do eksterminacji tych grup. Dzisiaj wobec rasizmu budują się ruchy antyfaszystowskie, np. Black Lives Matter. Takie ruchy interesująco wpływają na społeczeństwo, na przykład w kontekście sportu, dążąc do wykluczenia rasizmu.

Zob. doniesienia z wydarzeń sportowych inspirowanych Black Lives Matter:
www.sport.pl/black-lives-matter

3) Czym jest stereotyp? Czym jest dyskryminacja?

Stereotyp, myślenie stereotypowe: pogląd uproszczony, pozbawiony racjonalnego czy naukowego uzasadnienia, przekazywany w ramach tradycji czy obyczaju, przeważnie artykułowany w mowie potocznej, często w formie nieuzasadnionego uogólnienia. Stereotypy to gotowe, utrwalone w

danym języku przekonania o członkach innej, „obcej” grupy. Niewątpliwie pełnią one funkcję wyjaśniającą skomplikowane zjawiska, są też zazwyczaj stwierdzeniami, które łączą wyznające je osoby w szczególnego rodzaju wspólnotę (skoro cała moja rodzina żywi przekonanie, że blondynki są głupie, to ja, żeby rzeczywiście się z nią związać, nie mogę twierdzić inaczej).

Przykłady stereotypów: wszyscy Romowie kradną, wszyscy imigranci to lenie, wszystkie kobiety są słabsze fizycznie od mężczyzn.

Dyskryminacja: zjawisko gorszego traktowania jakiejś osoby lub grupy osób uzasadniane przez sprawcę przynależnością ofiary do określonej grupy społecznej, płciowej, etnicznej i in. (zazwyczaj dotyka kobiety, osoby niepełnosprawne, przedstawiciele mniejszości). Można wyróżnić dyskryminację **bezpośrednią** (tu motyw gorszego traktowania jest wyrażony wprost) oraz **pośrednią** (motyw postępowania jest ukryty). Ta druga odmiana występuje wtedy, gdy postanowienie, kryterium lub praktyka, które pozornie powoduje dla wszystkich takie same konsekwencje, niektóre osoby stawia w gorszej sytuacji.

Przykłady dyskryminacji: stawianie niższej oceny komuś tylko dlatego, że jest z innej, niż dominująca, grupy etnicznej lub religijnej; wyższe pensje dla mężczyzn, niż dla kobiet wykonujących tę samą pracę na takim samym stanowisku.

Za: E. Majewska i E. Rutkowska, *Równa Szkoła*. Gliwice, 2007.

4) Czy między stereotypizacją, dyskryminacją, przemocą i eksterminacją występuje jakaś relacja?

Uznaje się, że między dyskryminacją, stereotypizacją, przemocą i eksterminacją jakiejś grupy uznanej za gorszą, np. Żydów, Romów, homoseksualistów czy kobiet, zachodzi relacja wynikania, przebiegająca od stereotypizacji, przez dyskryminację, przemoc, aż do eksterminacji. Jeśli gorzej oceniamy daną grupę, częściej postępujemy wobec niej niesprawiedliwie, łatwiej przychodzi nam przemoc wobec jej przedstawicieli, a w skrajnych sytuacjach możemy nie zawahać się przed dążeniem lub nawoływaniem do eksterminacji tej grupy.

Zob. Projekt „Niebieskoocy” Jane Elliott:
www.autonomia.org.pl/filmy/niebieskoocy

5) Dlaczego feminizm jest kluczowy dla współczesnego antyfaszyzmu?

W ostatnich latach doszło do dwóch istotnych przemian tak po stronie faszyzmu, jak i antyfaszystowskich praktyk politycznych oraz teorii. Po pierwsze – wśród antyfaszystek jest coraz więcej kobiet i osób niebinarnych, co dowodzi przedefiniowania głównych kategorii politycznych oraz – to druga kwestia – coraz więcej grup skrajnej prawicy skupia się na kwestiach „genderowych” - związanych z reprodukcją, seksualnością i tożsamością płciową.

Zob. wywiad E. Korolczuk i A. Graff:
www.krytykapolityczna.pl/kraj/januszewska-sutowski-agnieszka-graff-elzbieta-korolczuk-kto-sie-boi-gender-prawica

Zob. też E. Majewska, *Feminist Antifascism*, Verso, 2021.
www.ifispan.pl/feministyczny-antyfaszyzm-kontrpublicznosci-wspolnoty

Projekt realizowany przez
Fundację „Naprzód” i stowarzyszenie „Nigdy więcej”
przy wsparciu finansowym Europejskiej Sieci na rzecz
Alternatywnego Myślenia i Dialogu Politycznego transform!europe

This project has been realised by the
“Naprzód” Foundation together with “Nigdy więcej”
with financial support from Transform Europe, the European network for
alternative thinking and political dialogue.

www.kuprzestrodze.edu.pl